

K OTÁZCE PŘEHRAZOVÁNÍ MEZER PO ATOMOVÝCH ÚDERECH V OBRANĚ

Major Miroslav Nedvěd

V článku jsou řešeny některé otázky činnosti vojsk při přehrazování mezer po atomových úderech, zejména použití tankových jednotek a útvarů v obraně (účelnost vyčleňování tanků k zesílení protitankové obrany).

Autor navrhuje organicky začlenit u vševojskové armády jeden až dva samostatné motostřelecké pluky, určené k plnění úkolů, vyplývajících z použití ZHN.

Dále jsou v článku rozebrány některé otázky použití vrtulníků při přehrazování mezer v obraně.

Při organizaci soudobé obrany musíme věnovat mimořádnou pozornost všem opatřením k zamezení rychlého prolomení obrany útočníkem, který se bude snažit údery atomových zbraní vytvořit mezery v naší obranné sestavě a hlubokými údery tankových uskupení obklíčit a zničit bránící se vojska.

K obnovení pevnosti a celistvosti obrany je třeba dovedně využít všech sil a prostředků k rychlému přehrazení mezer vytvořených útočníkem a k odrazení jeho vojsk, útočících zpravidla ihned po provedení atomových úderů. Tento úkol může být v obraně splněn jen rychlým provedením manévru palbou i všemi zálohami a druhými sledy, které jsou v dané době k dispozici. Přitom veškeré úsilí musí být především soustředěno na boj s tanky, poněvadž hlavní údernou sílu útočníka tvoří tankové svazky a útvary.

V poslední době se vyskytují různé názory na možné způsoby přehrazování mezer po atomových úderech, chci proto uvést svůj názor na některé otázky této činnosti vojsk.

Pravděpodobné použití atomových zbraní nepřítelem za útoku

Chceme-li rozebrat možné způsoby přehrazování mezer vzniklých po nepřátelských atomových úderech ve vlastní obranné sestavě, musíme si uvědomit pravděpodobný počet atomových úderů, které může nepřítel při útoku provést, a dále důsledky těchto úderů na naše vojska.

Podle soudobých pramenů lze předpokládat, že armádní sbor americké armády útočící silami asi dvou divízi v obranném pásmu jedné motostřelecké divize na směru hlavního úderu bude mít k dispozici do 30 atomových úderů, z toho na bránící se motostřeleckou divizi může být při přípravě zteče použito asi 8–10 atomových nábojů různého tritolového ekvivalentu od 2 do 20 KT i více.

Nyní k pravděpodobným účinkům těchto atomových úderů na vojska obránce.

Uvedený celkový počet 8–10 nábojů může být rozdělen takto:

- 3–4 náboje 2–5 KT na prapory prvního sledu,
- 2 náboje 15 KT na prapory druhého sledu,
- 1–2 náboje 20 KT na pluk druhého sledu divize.

V současné době počítáme, že živá síla ukrytá v zákopech a okopech bude zničena vzdušným atomovým výbuchem

při 2 KT v poloměru 600 m,
při 5 KT v poloměru 750 m,
při 15 KT v poloměru 1000 m,
při 20 KT v poloměru 1200 m.

Umlčovací účinky budou ještě asi o 40—50 % větší než uvedené údaje. Lze tudíž předpokládat, že těmito údery může být v obranném pásmu divize vytvořena mezera v celkové šířce asi 5—8 km (u praporů prvního sledu), v obranném úseku pluku v šířce 3—4 km.

Současně si musíme uvědomit, že útočník může provést i další údery na prapory druhého sledu pluků, kterými by prakticky mohla být při účinném zásahu většina těchto sil vyřazena.

Uvedené propočty jsou pochopitelně jen přibližné a týkají se motostřeleckých jednotek, lze však podle nich provést určité závěry o potřebě jednotek k přehrazování mezer v obraně.

Na druhé straně je však nutno počítat s tím, že v rámci ochrany vojsk proti ZHN je prováděn komplex opatření, kterými bude tento matematický výpočet předpokládaných ztrát podstatně snížen. Není ovšem předmětem tohoto článku probírat opatření ochrany proti ZHN, a proto se dále pokusím rozebrat jen možnosti vojsk při přehrazování mezer v obraně na základě výše uvedených předpokládaných úderů nepřitele.

Možnosti bránících se vojsk při přehrazování mezer po nepřátelských atomových úderech

Z výše uvedených propočtů je zřejmé, že v obranném úseku pluku může být atomovými údery vytvořena mezera v šířce 3—4 km. Teoreticky by k přehrazení této mezery měl stačit druhosledový prapor, který tvoří hloubku obrany pluku, poněvadž může přehradit úsek v šířce 3—5 km. Je však nutno uvážit, zda by bylo účelné provádět v tomto druhosledným praporem manévry k přehrazení mezery u prvosledných praporů nebo jej ponechat v jeho dosavadním, dříve vybudovaném rajónu. Domnívám se, že druhý způsob je výhodnější a k přehrazení mezery bude účelné použít část tankového praporu motostřeleckého pluku.

V obraně motostřeleckého pluku je podle dosavadních zásad určitá část plukovního tankového praporu přidělována zpravidla praporům prvního sledu k zesílení protitankové obrany, zbytek tankového praporu v síle 1—2 tankových rot zůstává ve druhém sledu pluku k aktivnímu vedení obranného boje. Za předpokladu, že jedna tanková rota může bránit úsek široký až 1,5 km, jsou schopny tyto roty přehradit celkem úsek 1,5—3 km. Při rozboru možností nepřitele jsme si uvedli, že nepřítel v pásmu motostřeleckého pluku prvního sledu může vytvořit mezera v šířce asi 3 až 4 km. Znamená to tudíž, že organické tankové jednotky motostřeleckého pluku jsou teoreticky samy schopny zastavit útočníka postupujícího mezerami po atomových úderech.

Je však třeba počítat s tím, že velitel motostřelecké divize musí použít k tomuto úkolu i určitou část divizního tankového pluku, poněvadž nepřítel může svými údery vyřadit i druhé sledy pluků.

Toto řešení je zdůvodněno i tím, že základem úderného uskupení vojsk

útočníka jsou v nynějších podmínkách tanky, které se budou snažit pronikat mezerami v obranné sestavě a rychle rozvíjet útok do hloubky a do stran. To znamená, že i základem všech jednotek a útvarů určených k přehrazování mezer po atomových úderech musí být protitankové zbraně, z nichž tanky jsou vzhledem ke své pohyblivosti, vysoké průchodnosti v terénu a mohutné palebné síle nejvýhodnější k plnění tohoto úkolu. Organické tankové jednotky motostřeleckého pluku a divize, vyčleněné do druhých sledů, zesílené pěchotou, protitankovým dělostřelectvem a ženiijním vojskem jsou tudíž nejvýhodnějším prostředkem k přehrazování mezer v obraně.

V souvislosti s touto otázkou chci poukázat na to, že je nutno přezkoumat účelnost dosavadního způsobu využívání tanků k zesílení protitankové obrany. Domnívám se, že v současné době málo využíváme pohyblivosti tanků jejich začleňováním do praporních protitankových uzlů. Místo tanků by bylo účelnější více využívat ostatních protitankových zbraní (i když tanky jsou více odolné proti účinkům ZHN, nelze s nimi počítat jako s „nezničitelným“ prvkem obrany) a většinu tankových jednotek ponechávat v záloze a ve druhých sledech k aktivnímu vedení obranného boje — k protiztečím, k přehrazování mezer po atomových úderech i k přehrazení nebezpečných tankových směrů v průběhu vedení obranného boje a operace (jako protitankové zálohy).

Dále se chci zmínit o jednom problému, který souvisí s činností vojsk při přehrazování mezer.

V poslední době se velmi často můžeme setkat s názorem, že k přehrazování mezer po atomových úderech je výhodné používat jednotky převážené na vrtulnících.

Domnívám se, že je třeba uvážit, zda toto tvrzení je opodstatněné.

Toto řešení vyžaduje, aby zpravidla předem byla k plnění tohoto úkolu vyčleněna jednotka, která bude soustředěna v blízkosti stanoviště vrtulníků — to znamená např. aby v obranném pásmu motostřelecké divize k tomuto úkolu byla vyčleněna asi jedna rota až prapor z pluku druhého sledu a potřebný počet vrtulníků byl přímo v obranném pásmu divize.

Další možný případ je, že vrtulníky jsou na letišti ve vzdálenosti nejmeně 30 km od předního okraje obrany a v případě potřeby po přistání v prostoru soustředění zálohy a po jejím naložení mohou plnit stanovený úkol. Tento případ je méně výhodný, a nebudeme s ním proto dále uvažovat.

V prvním případě, kdy vrtulníky jsou v blízkosti vyčleněné zálohy ve vzdálenosti 2—4 km, může vyčleněná záloha po vydání rozkazu k přehrazení mezery po atomovém úderu zasáhnout do stanoveného prostoru asi za 40—50 minut za předpokladu, že čas „Č“ je doba vydání rozkazu k zásahu zálohy:

Č + 15 až 20 minut = přesun na stanoviště vrtulníků a zahájení nakládání do vrtulníků,

Č + 30 až 40 minut = přistání vrtulníků v blízkosti určeného prostoru,

Č + 40 až 50 minut = zahájení bojové činnosti ve stanoveném prostoru.

Uvedené doby jsou zkráceny na minimum a jsou počítány za předpokladu, že vyčleněná záloha je (vzhledem k umístění vrtulníků) asi 10 km od prostoru atomového výbuchu.

Propočítáme-li dobu, nutnou k zasazení na příklad jedné tankové roty, která bude ve vzdálenosti 8—10 km od stanoveného prostoru, může tento prostor dosáhnout rovněž za 45—50 minut od vydání rozkazu za předpokladu, že

Č + 15 až 20 minut = zahájení přesunu tankové roty,

Č + 50 až 60 minut = dosažení stanoveného prostoru a zahájení bojové činnosti.

Znamená to tudíž, že časové lhůty jsou v obou případech vcelku stejné. Je však třeba uvážit, že u motostřelecké divize je nutno mít k tomuto účelu minimálně 6—7 vrtulníků, kterými by bylo možno převážet zesílenou motostřeleckou rotu, jejíž palebná síla je 11 kulometů a 2 tarasnice.

Ve druhém případě palebná síla tankové roty bude 10 kanónů a 20 kulometů, což umožní vytvořit mnohem hodnotnější obranu, zvláště protitankovou. Z tohoto příkladu je zřejmé, že převážení jednotek vrtulníky k přehrazení mezer je vcelku nevýhodné a naopak zdá se účelnější používat k těmto úkolům tankových jednotek.

Uvedený příklad je sice vzat ze stupně motostřelecké divize, která zpravidla nebude mít k dispozici potřebný počet vrtulníků k zabezpečení manévru jednotek v obranném boji. Domnívám se však, že pro názornost postačí tento příklad, i když vrtulníky budou více používány na stupni armády.

Na druhé straně je samozřejmé, že i na stupni divize bude výhodné používat vrtulníky k zabezpečení manévru jednotek, jehož cílem bude přehradit mezery po atomových úderech, a k plnění jiných důležitých úkolů při vedení obranného boje na široké frontě, zvláště v horském a zalesněném terénu.

Nyní několik slov k činnosti jednotek při přehrazování mezer.

Při plnění tohoto úkolu je možno buď přehrazovat mezery přímo v prostorech atomových výbuchů, nebo mimo tyto prostory, zpravidla za nimi, v hloubce obrany.

Většina dosavadních názorů se sjednocuje na provádění druhého způsobu, tj. zasazování nové jednotky (zálohy) mimo prostor atomového úderu, zpravidla za epicentrem, v hloubce obrany.

Je to zdůvodňováno zejména tím, že v epicentru je vysoká úroveň radiace a jednotky zde nemají možnost ukrytí a maskování, poněvadž terén v tomto prostoru bude zpravidla značně porušen atomovým úderem.

Doporučuje se proto při přehrazování mezer zarámovat celý prostor atomového výbuchu přísunutými zálohami, uzavřít proniknuvšího nepřítele v tomto zamořeném prostoru a vystavit ho účinkům radiace.

Všechny tyto okolnosti svědčí tudíž většinou pro to, abychom přehrazovali prostor atomových úderů přímo v epicentru.

Podívejme se na tuto otázku nejprve z hlediska časových možností obou stran, kdo s větší pravděpodobností může dosáhnout daného prostoru výbuchu.

Útočník bude v okamžiku provedení atomových úderů v rámci atomové přípravy zteče vzdálen od prostoru atomového úderu nejméně 2—4 km. Jeho první útočící sledy zahájí postup do prostoru atomového úderu buď ihned po úderech nebo za velmi krátkou dobu po jejich provedení. Rychlost postupu těchto čelních sledů můžeme počítat 3—4 km/hod., jsou-li v bojové sestavě, nebo 8—12 km/hod., jsou-li v předbojových sestavách. Zna-

mená to tudíž, že vzdálenost 2—4 km může nepřítel překonat za 30 až 60 minut, útočí-li v bojové sestavě, nebo za 15—30 minut, postupuje-li v předbojové sestavě.

Naproti tomu tanková jednotka určená k přehrazení mezery bude zpravidla vzdálena 3—5 km od prostoru atomového úderu. Budeme-li počítat s rychlostí přesunu 15—20 km/hod., může dosáhnout daného prostoru za 15—25 minut. K této době musíme připočítat asi 15—20 minut na proniknutí rozkazu a upřesnění úkolů, takže tanková jednotka může dorazit do epicentra úderů za 30—45 minut po provedení úderu, to znamená, že útočníka může v některém případě předejít, dosáhnout stanoveného prostoru včas a bude mít čas ještě k přípravě a organizaci boje. V opačném případě je nutno počítat s tím, že za postupu do daného prostoru může dojít ke střetnému boji s proniknuvším nepřítelem nebo s jeho taktickými vzdušnými výsadky, které budou vysazeny do prostoru epicentra.

Uvedený časový propočet nám tudíž nedává jednoznačnou odpověď, jakým způsobem je výhodnější přehrazovat mezery.

Rozebereme-li si další z „výhod“ přehrazování mezer mimo prostor atomového výbuchu formou jakéhosi „zarámování“, vidíme, že při tomto způsobu předem umožňujeme útočníkovi proniknout do epicentra výbuchu a tím kromě ztráty terénu si zabráňujeme v provádění jakýchkoli záchranných a vyprošťovacích prací v prostoru výbuchu, což by jistě nepříznivě působilo na morální stav bránících se vojsk.

Dále je nutno uvážit, zda je odůvodněné tvrzení, že při proniknutí nepřítele do prostoru výbuchu a jeho „zarámování“ můžeme v tomto prostoru počítat s účinným radiačním ozářením jeho vojsk. Musíme si uvědomit, že útočník zpravidla k podpoře boje provádí vzdušné atomové výbuchy, takže úroveň radiace nebude v těchto prostorech zpravidla příliš vysoká a jeho vojska budou tudíž touto radiací poměrně málo ohrožena.

Tak na příklad v epicentru výbuchu atomového granátu 5 KT bude za 15 minut po provedení úderu úroveň radiace 100 r/hod., ve vzdálenosti 400 m od epicentra bude pouze 10 r/hod.; za 30 minut po úderu bude v epicentru 40 r/hod., za 1 hodinu klesne na 30 r/hod. a ve vzdálenosti 400 m od epicentra budou pouze 2 r/hod.

Kromě toho musíme uvážit, že útočník používá značného množství bojové techniky, a proto účinky radiace budou podstatně sníženy pancířem tanků a obrněných transportérů (6krát až 10krát).

Těchto několik údajů ukazuje, že nemůžeme příliš spoléhat na účinné zasažení útočníka pronikavou radiací po jeho „zarámování“ v prostoru výbuchu, poněvadž nelze jednak počítat s tím, že se jeho vojska soustředí přímo do epicentra atomového výbuchu, uvážíme-li, že jeden tankový prapor bude útočit nejméně v úseku 1,5 km, a dále nelze předpokládat, že by se obránci podařilo zastavit útočníka v tomto zamořeném prostoru na delší dobu (na několik hodin), poněvadž síly obránce budou právě v důsledku nepřátelských atomových úderů zpravidla podstatně slabší než síly a prostředky útočníka.

Je třeba proto uvážit, zda nebude někdy výhodnější, zejména v hloubce obrany, zaujímat obranu při přehrazování mezer ještě před epicentrem, bude-li nepřítel dosti vzdálen od tohoto prostoru, poněvadž tak získáme nejen terén připravený předem k obraně, ale můžeme provádět i záchranné a vyprošťovací práce u jednotek v prostoru výbuchu.

K této otázce je možno závěrem říci, že nelze paušálně tvrdit, zda je výhodnější přehrazování mezer v prostoru výbuchu nebo mimo tento prostor. To bude nutno řešit vždy podle situace s přihlédnutím k časovým možnostem vojsk obránce při boji s útočníkem v prostoru výbuchu, k možnému provádění záchranných a vyprošťovacích prací a k dalším činitelům majícím vliv na průběh boje.

Z dosud uvedených závěrů jasně vyplývá, že nejvýhodnějším prostředkem k přehrazování mezer jsou tankové jednotky a útvary. Naskytá se otázka, zda při nynější organizaci máme dostatek tankových jednotek a útvarů, kterých můžeme používat k plnění těchto úkolů.

U divize a pluku postačuje dosavadní množství tanků, avšak na stupni armády nemáme za nynější organizace žádný tankový útvar, který by mohl být vyčleněn do tankové zálohy armády k plnění samostatných úkolů při přehrazování mezer v obraně svazků prvního sledu i k boji s útočícími tanky nepřítel v hloubce obrany.

Domnívám se, že je nutno uvážit, jak tuto otázku řešit. Jsou zde podle mého názoru dvě možné cesty: Buď mít samostatné tankové prapory (HV), kterými by bylo možno podle potřeby zesilovat armády, popř. i motostřelecké divize, a z nich vytvářet tankové zálohy, nebo do vševojskové armády organicky začlenit 1—2 samostatné motostřelecké (tankové) pluky, ve kterých by bylo účelné mít dva tankové a jeden až dva motostřelecké prapory (vybavené pásovými obrněnými transportéry). Těchto pluků by bylo možno jednak použít k boji proti nepřátelským vzdušným výsádkám (jak to navrhuje generálmajor Vyhnánek ve VM čís. 1/1959), k přehrazování mezer po atomových úderech, k nahrazování ztrát apod. Proti vytváření těchto samostatných pluků lze namítnout, že by plnily úkoly dosavadní vševojskové zálohy. Musíme si však uvědomit, že není zpravidla účelné odebírat od divize vyčleněné do vševojskové zálohy armády jednotlivé útvary k plnění různých náležitých úkolů, nýbrž je žádoucí ponechat ji jako celek a používat především k plnění rozhodujících úkolů armády. Na druhé straně organické začlenění samostatných útvarů na stupni armády umožní plnit řadu mimořádných úkolů, které se vyskytnou v průběhu operace (boje).

Činnost tankových jednotek při přehrazování mezer po atomových úderech

Konkrétní úkoly při přehrazování mezer po nepřátelských úderech atomovými zbraněmi bude zpravidla nucen řešit velitel divize.

Rozeberu proto některé otázky přípravy boje i vlastní bojové činnosti tankového pluku (praporu), který by mohl nejčastěji přehrazovat mezery v obranné sestavě pluků prvního sledu s cílem zastavit další postup útočníka do hloubky obrany divize.

Při organizaci obranného boje velitel divize (pluku) na základě vyhodnocení terénu a určení prostorů možných atomových úderů nepřítel musí stanovit tankovému pluku (praporu) čáry, na kterých bude přehrazovat mezery po atomových úderech, osy přesunu na tyto čáry, signály k zahájení přesunu a možné způsoby bojové činnosti i podpory boje tankového pluku (praporu) ostatními druhy vojsk.

K zahájení rychlého přesunu na stanovené čáry je účelné předem připravit osy přesunu, zřídit průchody přes zákopy a vlastní zátarasy, na jednotlivých čarách připravit popř. i okopy pro tanky, upravit terén pro pozorování a vedení účinné palby — zkrátka provést všechna opatření k zabezpečení rychlého přesunu i včasného a úspěšného zahájení boje.

Na druhé straně je však třeba uvážit, zda bude účelné všechna tato opatření provádět — zejména na jednotlivých čarách, poněvadž nelze předem přesně stanovit epicentra atomových úderů a nelze vyloučit, že veškerá tato přípravná činnost může být zbytečná.

Domnívám se proto, že bude účelnější připravit jen osy přesunu na jednotlivé směry možných úderů nepřítele, ale další úpravy terénu neprovádět a více času věnovat podrobné rekognoskaci prostoru pravděpodobné bojové činnosti a organizaci součinnosti.

Do zahájení nepřátelské atomové přípravy zteče bude tankový pluk (prapor) zpravidla ve svém prostoru soustředěn. Při prvních atomových úderech nepřítele velitel tankového pluku (praporu) musí nařídít bojovou pohotovost, avšak přesun zahájí až na signál velitele divize (pluku). Lze předpokládat, že tankový pluk (prapor) může zahájit přesun asi za 15 až 20 minut po provedení nepřátelských atomových úderů, poněvadž je třeba počítat s určitou dobou na rozhodnutí velitele divize (pluku) pro použití tankových jednotek, na rozhodnutí velitele tankové jednotky i na proniknutí signálů a rozkazů.

Tankový pluk (prapor) se po obdržení signálu musí co nejrychleji přesunout do stanoveného prostoru. Tento přesun může být proveden podle vzdálenosti, rázu terénu a činnosti nepřítele buď v pochodovém proudě, nebo v předbojové sestavě. V této sestavě je výhodné provádět přesun tehdy, není-li stanovený prostor příliš vzdálen (asi do 5 km) a vede-li útočník silnou palebnou a leteckou činností.

Dojde-li během přesunu k střetnutí s nepřítelem nebo jeho vzdušnými výsadky, které budou vysazeny zpravidla v prostorech atomových úderů, je nutné střetným bojem srazit slabšího nepřítele a postupovat ihned do nařízeného prostoru.

Bojová sestava tankového pluku (praporu) při přehrazení mezery po atomovém úderu bude záviset na úkolu a na rázu terénu. V každém případě je žádoucí rychle se přesunout na stanovenou čáru a palbou z místa zabránit útočníkovi, aby pronikl do hloubky obranné sestavy. Je-li dostatek času a nepřítel je ještě v poměrně značné vzdálenosti, zaujmou tanky obranu, osádky se připraví k boji, zamaskují vozidla a velitelé organizují součinnost.

Bude tedy výhodné zasadit většinu sil tankového pluku (praporu) do jednoho sledu, aby bylo využito palebné síly všech tanků při boji s útočníkem a tak pod ochranou tanků bylo v součinnosti s ostatními jednotkami na bocích a přísunutými z hloubky možno obnovit pevnou obranu a přehradit mezeru po atomovém úderu.

Podaří-li se nepříteli předejít tankový pluk (prapor) a přesunout se dříve do stanoveného prostoru atomového úderu, je účelné zahájit z chodu boj a palbou zabránit nepříteli, aby organizoval obranu na místě. Jsou-li síly útočníka slabé, je účelné přejít do útoku a pokusit se ho srazit a obsadit nařízený prostor.

Z á v ě r

Nejvýhodnějším prostředkem k přehrazování mezer po atomových úderech v obraně jsou tankové jednotky a útvary.

Proto je nutno uvážit účelnost vyčleňování většiny tankových jednotek do praporních protitankových uzlů. Zdá se výhodnější použít zde místo tanků ostatních protitankových zbraní a tankové jednotky více ponechávat v záloze a ve druhém sledu, aby bylo možno využít jejich pohyblivosti a palebné síly k aktivnímu vedení obranného boje.

K zvýšení možnosti vytvářet tankové zálohy na stupni armády a k případnému zesilování motostřeleckých divizí tankovými jednotkami je účelné mít u vševojskové armády jeden až dva samostatné motostřelecké pluky, kterých bude možno používat mimo jiné k boji proti nepřátelským výsadekům, k přehrazování mezer po nepřátelských úderech, k nahrazování ztrát po úderech ZHN u divizí aj.

Při přehrazování mezer je nutno uvážit účelnost blokování nepřítele v prostorech atomových úderů a snažit se zastavit útočníka ještě před prostorem úderu, aby tak byl splněn úkol při přehrazování mezer, tj. nedovolit útočníkovi využít atomových úderů a proniknout do hloubky obranné sestavy.